

Det kræver intet salgsarbejde at afsætte guld, der er ingen konkurrence, for Treasury køber ubegrænset. Spørger man hvorfor i alverden der skal hoves mere guld op i Fort Knox, svarer Harrod »At \$ 22 billion the U.S. external reserve must be regarded as miserably inadequate« (p. 141) — nemlig hvis der kommer en krig. Påstanden forekommer noget søgt for ikke at sige absurd, særlig når man betænker, at \$ 22 milliarder svarer til halvandet års import i U.S.A.

En valutakursændring foreslås ofte, når betalingsbalancen ikke er i orden: men til sterling-devalueringen i 1949 nærer Harrod et rødglødende raseri. »In my judgement this was one of the greatest follies in the whole troubled course of monetary history« (p. 125), og devaluering »has been completely spoilt for the time being by a wrong use of it« (p. 133). Argumentet mod devalueringen er, at England havde »overall balance« i 1949; men dette er irrelevant, for i 1949 begyndte en overgang fra sælgers til købers marked, og det viste sig, at Englands priser ikke var konkurrence-dygtige, så en devaluering eller en deflation var nødvendig.

Harrod er en fængslende stilist og uden for al tvivl en skarpsindig økonom. Bogen forener noget meget væsentligt for det bedste i engelsk økonomi: evne til at formulere problemerne generelt samtidig med at teorierne omgående sættes i relation til konkrete, praktiske problemer. Det kræver både teoretisk indsigt og et velafbalanceret skøn. Harrod har det første, men han mangler, i hvert fald når han kommer til aktuelle problemer, balanceevnen.

Erik Hoffmeyer.

Dennis H. Robertson: Britain in the World Economy. Allen & Unwin, London 1954, 92 sider, 7 s 6 d.

Robertson er i mange måder Harrods modsætning, selvom begge er stærkt optaget af aktuelle problemer. Robertson er »common sense«-mand, han forfølger ikke

en raffineret model ud i konsekvenser, der kun har akademisk interesse. Alligevel virker han original både her og i sine mere teoretiske arbejder. Han har nemlig den sjældne evne at kunne pille de relevante problemer ud og give de enkelte forhold den vægt, der tilkommer dem. Hans form er nonchalant og kan godt give indtryk af, at resultaterne er letkøbte, men der er oftest gravet dybere, end man tror ved første øjekast.

Bogen består af fire forelæsninger, holdt for et amerikansk publikum. Den første handler om moderlandets (United Kingdom) opbygning efter den 2. verdenskrig. Englands tab var enorme. Størrelsesforholdet får man bedst indtryk af, når man tænker på, at tab af oversøiske investeringer og forringelse af bytteforholdet har gjort det nødvendigt for England at eksportere op mod 80 pct. større mængder for at kunne betale for den samme import som før krigen. Dette mål er stort set nået. Men Robertson sætter spørgsmålstegn, når det hævdes, at investeringsomfanget har været tilstrækkeligt — man skulle altså have spændt livremmen endnu mere ind, så man kunne udstyre befolkningen med mere realkapital og dermed opnå bedre konkurrenceevne. Det næste problem er, om investeringernes karakter har været rigtig. Har man fundet det rette forhold mellem det, man kan kalde sociale investeringer (huse, skoler, etc. etc.) og industrielle? Det er uhyre svært at vurdere dette problem fornuftigt. Man kan i hvert fald med tilfredshed konstatere, at industrien har fået ca. $\frac{3}{4}$ af samtlige investeringer, og eksportens ændrede sammensætning tyder på en fornuftig anvendelse. Maskiner, biler og elektriske artikler udgør 40 pct. af eksporten mod 25 pct. før krigen, medens bomulds- og uldvarers andel er faldet fra 17 pct. til 11 pct., medens den var over 30 pct. i 1913. Til sidst spørges, om finansieringsformen af disse store investeringer har været god. I denne forbindelse konstateres med beklagelse, at den private opsparings andel er faldende — i visse perioder har

Det kræver intet salgsarbejde at afsætte guld, der er ingen konkurrence, for Treasury køber ubegrænset. Spørger man hvorfor i alverden der skal hoves mere guld op i Fort Knox, svarer Harrod »At \$ 22 billion the U.S. external reserve must be regarded as miserably inadequate« (p. 141) — nemlig hvis der kommer en krig. Påstanden forekommer noget søgt for ikke at sige absurd, særlig når man betænker, at \$ 22 milliarder svarer til halvandet års import i U.S.A.

En valutakursændring foreslås ofte, når betalingsbalancen ikke er i orden: men til sterling-devalueringen i 1949 nærer Harrod et rødglødende raseri. »In my judgement this was one of the greatest follies in the whole troubled course of monetary history« (p. 125), og devaluering »has been completely spoilt for the time being by a wrong use of it« (p. 133). Argumentet mod devalueringen er, at England havde »overall balance« i 1949; men dette er irrelevant, for i 1949 begyndte en overgang fra sælgers til købers marked, og det viste sig, at Englands priser ikke var konkurrencedygtige, så en devaluering eller en deflation var nødvendig.

Harrod er en fængslende stilist og uden for al tvivl en skarpsindig økonom. Bogen forener noget meget væsentligt for det bedste i engelsk økonomi: evne til at formulere problemerne generelt samtidig med at teorierne omgående sættes i relation til konkrete, praktiske problemer. Det kræver både teoretisk indsigt og et velafbalanceret skøn. Harrod har det første, men han mangler, i hvert fald når han kommer til aktuelle problemer, balanceevnen.

Erik Hoffmeyer.

Dennis H. Robertson: Britain in the World Economy. Allen & Unwin, London 1954, 92 sider, 7 s 6 d.

Robertson er i mange måder Harrods modsætning, selvom begge er stærkt optaget af aktuelle problemer. Robertson er »common sense«-mand, han forfølger ikke

en raffineret model ud i konsekvenser, der kun har akademisk interesse. Alligevel virker han original både her og i sine mere teoretiske arbejder. Han har nemlig den sjældne evne at kunne pille de relevante problemer ud og give de enkelte forhold den vægt, der tilkommer dem. Hans form er nonchalant og kan godt give indtryk af, at resultaterne er letkøbte, men der er oftest gravet dybere, end man tror ved første øjekast.

Bogen består af fire forelæsninger, holdt for et amerikansk publikum. Den første handler om moderlandets (United Kingdom) opbygning efter den 2. verdenskrig. Englands tab var enorme. Størrelsesforholdet får man bedst indtryk af, når man tænker på, at tab af oversøiske investeringer og forringelse af bytteforholdet har gjort det nødvendigt for England at eksportere op mod 80 pct. større mængder for at kunne betale for den samme import som før krigen. Dette mål er stort set nået. Men Robertson sætter spørgsmålstegn, når det hævdes, at investeringsomfanget har været tilstrækkeligt — man skulle altså have spændt livremmen endnu mere ind, så man kunne udstyre befolkningen med mere realkapital og dermed opnå bedre konkurrenceevne. Det næste problem er, om investeringernes karakter har været rigtig. Har man fundet det rette forhold mellem det, man kan kalde sociale investeringer (huse, skoler, etc. etc.) og industrielle? Det er uhyre svært at vurdere dette problem fornuftigt. Man kan i hvert fald med tilfredshed konstatere, at industrien har fået ca. $\frac{3}{4}$ af samtlige investeringer, og eksportens ændrede sammensætning tyder på en fornuftig anvendelse. Maskiner, biler og elektriske artikler udgør 40 pct. af eksporten mod 25 pct. før krigen, medens bomulds- og uldvarers andel er faldet fra 17 pct. til 11 pct., medens den var over 30 pct. i 1913. Til sidst spørges, om finansieringsformen af disse store investeringer har været god. I denne forbindelse konstateres med beklagelse, at den private opsparings andel er faldende — i visse perioder har

den private opsparing endog været negativ med deraf følgende mangel på risikovillig kapital.

Næste forelæsning handler om sterlingområdet, der udkrystalliseredes efter 1931. Da England gik fra guldret, delte hovedparten af verden sig i tre lejre: kontinentaleuropa der klyngede sig længst muligt til guldfoden, U.S.A. hvor Roosevelt »...and his highbrow advisers proceeded to conduct a series of highly disturbing but not wholly unsuccessful experiments in monkeying about with the dollar-price of gold.« (p. 34). Endelig havde man sterlingområdet, der bestod af lande, der havde deres hovedmarked i England eller af andre grunde så det som en fordel at holde en nogenlunde fast valutakurs på pundet.

Hvordan er det indrettet? og er det levedygtigt? — dette sterlingområde, som navnlig amerikanerne tit har løbet stormløb mod, og mange har dømt til undergang. Det er velkendt, at medlemslandene holder en fælles dollarreserve i London. Bidrag til og træk på denne reserve findes der ingen faste regler om. Det hedder dog, at »... the little black children, who were often the best earners, could be smacked on the head if they showed too great a propensity to spend dollars, while the grown-up white daughters, who were often pretty extravagant, could only be quietly reasoned with.« (p. 39). Hvem der bærer byrderne ved dette arrangement er ikke let at sige: i en periode er det England, i en anden New Zealand og Australien, i en tredje »the little black children« etc.; men Robertson er ikke i tvivl om, at det hænger godt sammen og vil blive ved med det.

Et særligt afsnit er viet kolonierne (»dependent areas«). Mens England har betalt krigsgæld af til andre medlemslande, er koloniernes sterlingtilgodehavender i London fortsat stigende. Robertson hævder, at dette skyldes engelsk kapital-eksport, og at der iøvrigt er grænser for, hvor meget kapitalimport underudviklede lande kan tage uden voldsomme økono-

miske og sociale fordøjelsesvanskeligheder (p. 50). Tonen er dog noget dæmpet i dette afsnit.

Tredie forelæsning handler om dollar-knapheden. Betalingsbalancevanskeligheder falder ikke som manna fra himlen — de kan laves af ethvert land i løbet af en halv time ved hjælp af »the printing press and a strong trade union movement« (p. 56). Inflation kan nok tegne sig for en del af æren for dollarknapheden; men dollarknapheden er en gammel sygdom, som kræver en mere fyldestgørende forklaring. Den statiske teori om de komparative omkostninger hjælper ikke meget. Problemet kan kun forklares ved en dynamisk model. Desuden er konjunkturfølsomheden vidt forskellig. Når U.S.A. »stops and looks and listens« som det gjorde i 1938 og 1949 — eller som det hedder et andet sted får »little hiccoughs of stock-taking and indecision« — så gjalder det »like a thunder right through the free world's economic system...« (p. 60). Endelig er der den håbløse kamp mod »vested interests« — f. eks. amerikansk skibsfart. Der er fejl på begge sider, og Robertson ender med spørgsmålet, om det ikke er rigtigt »that a quarrel and a baby are not the only things which it takes two to make, but that dollar shortage also falls within that interesting category?« (p. 62).

Fjerde og sidste forelæsning handler om diskrimination. Det forekommer ulogisk, at U.S.A. indtager det standpunkt, at stater, der slutter sig fuldstændig sammen i en toldunion, har lov til at diskriminere mod omverdenen, mens en delvis sammenlutning absolut er af det onde. U.S.A. har været meget interesseret i en europæisk toldunion, men er stærk modstander af imperiepræferencen. Sterlingområdet er vokset frem som en stærkt differentieret og komplementær økonomikreds, og det er højst sandsynligt, at det i det lange løb er i U.S.A.'s interesse, at dette system bevares — i hvert fald ikke udsættes for rystelser som i 1947 og 1951. U.S.A. opfordres til en mere »good-humoured and tolerant — a less theological — attitude

towards such differentiations in commercial treatment as may yet remain.» (p. 81).

På den anden side er det klart, at England ikke kan gå ind i det vesteuropæiske samarbejde med fuld musik, fordi kontinentaleuropas økonomi i store træk konkurrerer med den engelske. Hermed være ikke sagt, at Robertson mener, at England skal trække sig ud af det.

Til slut kommer der nogle ord om konvertibilitetsbestræbelserne. Der er magi i ordet konvertibilitet, men den simple

kendsgerning er, at teknisk konvertibilitet for non-residents (den engelske plan) og liberalisering af vareimporten begge er ønskelige på langt sigt, men at de konkurrerer med hinanden til en vis grad. Robertson er tilhænger af at give liberaliseringen prioritet og lade den tekniske konvertibilitet komme en dag af sig selv — en udvikling der stemmer overens med forholdene som de har artet sig siden forelæsningserne blev holdt i foråret 1953.

Erik Hoffmeyer.